

Bezuinigen of juist

Begraven neemt af, cremeren neemt toe. Gevolg: veel begraafplaatsen hebben minder inkomsten. Moet je dan bezuinigen? Of juist investeren om later meer inkomsten te genereren? Wim van Oort adviseert begraafplaatsen over het kostendekkend maken van een begraafplaats. Hij hielp onder andere de gemeente Stichtse Vecht hierin keuzes te maken.

32

Links Wim van Oort, in het midden Erik Broeke

Gemeenten en besturen van particuliere begraafplaatsen zijn noodgedwongen gefocust op geldstromen. In tijden van teruggang, zoals nu, gaat het al snel over bezuinigen en kosten terugdringen. Een gevolg van bezuinigen kan echter zijn dat de kwaliteit van het onderhoud en de dienstverlening afneemt. En dat is ongewenst, aldus Wim van Oort. Dit leidt tot een negatieve spiraal: begraven wordt (nog) onaantrekkelijker en dus kiezen nog meer mensen voor cremeren.

Volgens Van Oort zijn de meeste begraafplaatsen al efficiënt in de bedrijfsvoering en is de rek voor verdere bezuinigingen eruit. Maar wat dan? Dan is het zaak, zegt hij, om nauwgezet naar de eigen begraafplaats te kijken. "Beschouw de begraafplaats als een onderneming. Kenmerkend aan een onderneming is marktgericht werken. Stem vraag en aanbod op elkaar af. Als een gemeentelijke begraafplaats intern verzelfstandigd is, is het makkelijker om begraafplaatsen als een onderneming te runnen."

En stel vervolgens vragen, zoals: "Waarom is de exploitatierekening van de begraafplaats niet sluitend? Wordt er niet voldoende efficiënt gewerkt? Als dat zo is, gebeurt dat in het begraafproces of bij het onderhoud? Of is er sprake van minder inkomsten door afname in het aantal begravenissen? Zijn de tarieven te hoog? Of zijn er te weinig keuzemogelijkheden voor de nabestaanden? Zijn eerdere inkomsten naar andere begrotingen gesluisd? Zijn er nog erfenissen uit het verleden, zoals de uitgifte van graven voor onbepaalde tijd, die op de begroting

investeren?

Het rouwcentrum annex aula op de begraafplaats in Breukelen

rusten? Als bijvoorbeeld in het verleden het onderhoud van een graf voor onbepaalde tijd voor 40 euro kon worden afgekocht, dan kun je daar vandaag de dag nog geen jaar een graf van onderhouden."

■ Voorloper

Van Oort: "Veel gemeenten kiezen voor inkrimping van het aantal medewerkers. Daarbij realiseert men zich onvoldoende dat hetzelfde werk met minder mensen moet worden gedaan, dit de kans op een burn-out groter maakt, en dus indirect tot kosten leidt. Ook wordt vaak gekozen voor goedkope arbeidskrachten, zoals mensen van de sociale werkvoorziening of vrijwilligers, maar dat kan ten koste gaan van de kwaliteit van het onderhoud, en dit vraagt om extra toezicht. Bovendien wordt dan vergeten dat medewerkers op begraafplaatsen over specifieke vaardigheden moeten beschikken: ze moeten een groot inlevingsvermogen hebben en kunnen communiceren met mensen in rouw. Als dat onvoldoende aandacht krijgt leidt dat tot een negatief imago."

"Ook zijn er gemeenten die de voorloper wegbezuinigen. Vaak is deze echter een

ambassadeur voor de begraafplaats en een herkenbare contactpersoon voor de nabestaanden. Een goede dienstverlening leidt tot meer toekomstige begrafenissen en dus tot meer inkomsten."

Uit de workshops van Van Oort blijkt dat bijna geen enkele gemeente goed zicht heeft op de werkelijke mate van kostendekkendheid, merkt hij. "Met kostentoekening, overhead en afschrijvingen wordt heel verschillend omgegaan. En voor andere functies van begraafplaatsen dan begraven en herdenken, zoals de functie als park of als cultureel erfgoed zijn geen andere budgetten beschikbaar. Middelgrote en grote begraafplaatsen zijn vaak al kostendekkend. Het probleem ligt bij de kleinere begraafplaatsen. Door herindelingen en samenvoegingen worden gemeenten steeds groter. Er zijn gemeenten met 15 begraafplaatsen. De kleinere begraafplaatsen sluiten en alleen de grote open laten is meestal geen optie, omdat dit politiek zeer gevoelig ligt. Iedere dorpskern wil zijn eigen begraafplaats behouden, terwijl nu de gemeenten groter zijn geworden er maar één nodig is. Opmerkelijk is dat voor cremieren veel grotere afstanden overbrugd worden."

Landelijke ontwikkelingen

- Het thema 'de dood' krijgt veel mediabelangstelling, er wordt vaker over gesproken dan vroeger.
- Mensen zijn kritischer en mondiger en willen meer keuzemogelijkheden.
- Het aantal crematies is stijgende en gaat richting de 60%.
- Crematoria doen veel aan pr, spelen in op wensen van consumenten.
- Verzekeraars hebben eigen crematoria (er is een koppeling verzekeren en cremieren/begraven).
- De bevolking denkt dat cremieren goedkoper is dan begraven (deels gebaseerd op onjuiste beeldvorming).
- Het aantal sterfgevallen stijgt door de vergrijzing:
 - 2020 Stijging van 20%
 - 2030 Stijging van 40%
 - 2040 Stijging van 80%

Door de toename van het aantal sterfgevallen kunnen veel extra inkomsten worden binnengehaald.

Trends

- Mensen hebben steeds vaker graag een herdenkingsplek die onderhoudsvrij is.
- Mensen willen zich onderscheiden van anderen door unieke uitingen.
- Er is behoefte aan herdenkingsplekken die knus, beschut en veilig zijn.
- Er is behoefte aan een plek die 'de Natuur' of 'de Cultuur' vertegenwoordigt.

■ Een voorbeeld

De gemeente Stichtse Vecht heeft als doel om met minder kosten tot meer inkomsten te komen. Toch was een investering vooraf noodzakelijk, want ook hier geldt het ondernemersadagio 'de kosten gaan voor de baten uit'. Hoe kwamen ze tot het verwezenlijken van hun doel? Door klanten te binden bij leven, door meer keuzes aan te bieden en samenwerking te

Bezoekers

zoeken met derden zoals uitvaartondernemers.

Erik Broeke is beleidsadviseur Water en Groen bij de gemeente Stichtse Vecht en is gesprekspartner van Wim van Oort. De gemeente beheert acht begraafplaatsen. Broeke: "We kwamen in samenspraak met Van Oort uit op de volgende aanpak. In overleg met de lokale uitvaartondernemingen werd onderzocht hoe de dienstverlening met betrekking tot begraven en herdenken kan worden verbeterd. Ook werden enkele uitvaartondernemers uitgenodigd in de gemeentelijke stuurgroep plaats te nemen. Opvallend is trouwens dat er meer zzp'ers werkzaam zijn dan voorheen. En we gaan op de verschillende begraafplaatsen nieuwe vakken creëren met een kenmerkende uitstraling waar burgers hun eigen graf kunnen reserveren. Alle vormen van begraven kunnen worden toegepast, mits ze aan de wettelijke voorschriften voldoen. Het gaat om vakken die eenmalig om een specifieke inrichting vragen en die verder weinig of geen extra onderhoud vragen, waardoor de investerings- en onderhoudskosten laag blijven. Binnen deze vakken worden graven tegen het huidige tarief aangeboden. Daarnaast komen er enkele vakken die extra investeringen of onderhoud vragen en waarvoor een middel of hoog tarief in rekening gebracht

wordt. Te denken valt aan vakken met voor de burger herkenbare namen die tegemoet komen aan eigentijdse uitvaartwensen."

Voor de volgende vakken liggen conceptplannen klaar:

Bloemenpracht: Een vak met bloeiende heesters en het hele jaar door bloeiende planten of bloemenweide.

Een met de natuur: Een zone met inheemse planten en bosplantsoen, een vak met hoogteverschillen en natuurlijke begroeiing, voorzien van een natuurpad met schors en omgeven door bomen, met een niet-symmetrische grafindeling en een focus op duurzaam begraven.

Familiehofjes: Door beplanting afgescheiden hofjes die door een familie of vriendengroep gereserveerd kunnen worden.

Levens-Kunst: Een vak waar graven met zelfgemaakte kunstwerken kunnen worden ingericht.

Vrijbuitershoek: Een hoek op de begraafplaats in Maarsse, waar 'vrijbuiterswensen' vervuld kunnen worden.

Spiritueel: Banken rond een steencirkel, een vak waar mensen op eigentijdse wijze hun spirituele relikwieën en gedenkrituelen kunnen tonen.

Stil aan de waterkant: Begraven worden langs een vijver met een fontein en vlonder voor de bezoekers.

Het hemelse bos: Een rij graven langs de

buitengrens van de begraafplaats waar nabestaanden aan het hoofdeinde van het graf een eigen herinneringsboom mogen planten of begraven worden in het bosplantsoen.

Vecht in Zicht, Nu en Later: Vak met uitzicht op de Vecht, waar banken geplaatst worden, zodat al tijdens leven optimaal van het uitzicht genoten kan worden (en later na overlijden door de nabestaanden).

Broeke: "Per begraafplaats wordt bekeken welke opties mogelijk zijn. De grootste keuzemogelijkheden worden geboden op de begraafplaatsen in de dorpskernen Maarsse en Breukelen. Er wordt bij enkele vakken gekeken of dit aanslaat bij de burgers, zo blijft de investering laag."

■ Bij leven reserveren

Daarnaast wil de gemeente de mogelijkheid bieden aan burgers om vroegtijdig, tijdens het leven, een eigen grafplek te reserveren. "Voor de gemeente is het vroegtijdig binden van mensen aan één van de negen algemene begraafplaatsen een manier om op de langere termijn extra inkomsten veilig te stellen én deze vroegtijdig te innen. Ook willen we mensen de mogelijkheid geven dat ze een plek kunnen reserveren per vierkante meter. Momenteel worden de grafrechten op de meeste begraafplaatsen uitgegeven voor 20 jaar. Vanuit concurrentieoverwegingen met crematoria is 10 jaar een nieuwe optie. De kosten voor begraven en cremieren blijven daarbij ongeveer gelijk. Na die 10 jaar worden nabestaanden actief gewezen op verlengingsmogelijkheden van 5, 10 of 20 jaar, nu zijn ze zich onvoldoende bewust van de mogelijkheden daartoe. De inschatting is dat veel mensen in principe belangstelling hebben voor verlenging van de grafrechten. Een termijn van 10 jaar is echter voor velen te duur. Door rechthebbenden tijdig te informeren en de verlengingstermijn terug te brengen van 10 naar 5 jaar, zullen meer nabestaanden de rechten verlengen. Dit vraagt van de gemeente een extra inspanning, want het houdt in dat burgers actief benaderd moeten worden met een 'uitnodigende' brief, een speciale folder en een telefonische follow-up. Maar dat is tevens pr en dat blijft altijd belangrijk om te doen, evenals het betrekken van anderen bij je begraafplaats, zoals scholen, uitvaartverenigingen en zelfstandige uitvaartondernemers." ■

Bijna geen enkele gemeente heeft goed zicht op de werkelijke mate van kostendekkendheid, merkt Van Oort